

ДОТООД ХЭРГИЙН ИХ СУРГУУЛИЙН СУРГАЛТЫН ШИНЭЧЛЭЛТ

Ваанчигийн Жавхланцогт
ДХИС, Сургалтын бодлогын газар,
Сургалтын бодлого, үнэлгээний хэлтсийн дарга,
дэд хурандаа, докторант

ХУРААНГУЙ

Монгол Улсын Засгийн Газрын 2011.07.08-ны өдрийн 229-р тогтоолоор Дотоод Хэргийн Их сургууль байгуулагдсанаар ХЗДХЯ-ны харьяа агентлагуудад мэргэжлийн боловсон хүчин бэлтгэх сургалтын үйл ажиллагааг “СУРГАЛТ-ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭ” гэсэн хэлбэрээс “ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭ-СУРГАЛТ-ҮЙЛДВЭРЛЭЛ” буюу ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭ-СУРГАЛТ” гэсэн хэв шинжид шилжүүлэн сургалтын үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох шаардлага тавигдаж байна.

Төрийн тусгай албаны мэргэжлийн өндөр боловсролтой, үндэсний болон олон улсын хэмжээнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн мэргэжилтэн бэлтгэн гаргах нь ДХИС-ийн эрдэм шинжилгээ-сургалт-үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны зорилго бөгөөд дараах үе шат бүхий багц судалгааны ажлыг хэрэгжүүлснээр хангана гэж үзсэн.

Үүнд:

- ДХИС-ийн эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлын инноваци, сургалтын шаталсан тогтолцоог бий болгох;
- Төрийн тусгай албаны мэргэжил олгох сургалтын технологийг шинэчлэн боловсруулж, хэрэгжүүлэх тус тус болно.

ДХИС-ийн эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлын инновацийн тогтолцоог бий болгосноор ХЗДХЯ-ны харьяа агентлагуудын өнөөгийн эрэлт хэрэгцээ, шаардлага, хэтийн хөгжлийн чиг хандлагатай нийцүүлэн, судалгаанд суурилсан мэдлэгийг бүтээн бий болгоход чиглүүлнэ.

ДХИС-ийн сургалтын технологийн шинэчлэлийн хүрээнд сургалтаар дэвшүүлсэн зорилгыг бүрэлдэхүүний сургуулиудын эрдэм шинжилгээ, сургалтын үнэт зүйлс дээр суурилан, түүнийг хөгжүүлэн боловсронгуй болгох замаар технологийн шинэчлэлтийг хийнэ. Сургалтын технологи нь дараах бүтэцтэй байхаар төсөөлж байгаа болно.

Үүнд:

1. Онолын мэдлэг олгох хичээлийн технологи;

2. Дадлагажуулах хичээлийн технологи;
3. Төрийн тусгай албадын үйл ажиллагаа, сургалтын хүрээнд хийгдэх эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлын стандарт тус тус болно.

Сургалтын технологийн шинэчлэлтийг Их сургуулийн бүрэлдэхүүн сургуулиуд тус бүрийн албаны онцлогтой уялдуулан хэрэг, үүлснээр эрдэм шинжилгээ-сургалтын үйл ажиллагааны нэгдмэл чанарыг хангаж, сургалтыг салбар шинжлэх ухаан, нийгмийн хөгжлийн чиг хандлага, боловсон хүчин захиалагч байгууллагуудын эрэлт хэрэгцээтэй нийцүүлэн явуулах боломж бүрдэнэ гэж үзэж байгаа болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД ХЭРГИЙН ЯАМНЫ ХАРЬАА ДОТООД ХЭРГИЙН ИХ СУРГУУЛИЙН СУРГАЛТЫН ШИНЭЧЛЭЛТ

Дотоод хэргийн их сургууль (цаашид ДХИС гэх) нь анх 1934 онд Дотоод Явдлын Яамны Төв Сургууль нэртэйгээр байгуулагдсанаар Монгол Улсын аюулгүй байдлыг хангах салбарт өнөөдрийг хүртэлх түүхэн цаг хугацааны туршид мэргэжлийн офицер, боловсон хүчнийг тасралтгүй бэлтгэж, уг салбарын сургалт, эрдэм шинжилгээний үйл ажиллагааг хангаж ирлээ. Уг хугацаанд “Төв сургууль”, “Дотоод явдлын яамны Хязгаарын ба дотоодын цэргийн нэгдсэн сургууль”, “Нийгмийг аюулаас хамгаалах яамны Цэргийн тусгай дунд сургууль”, “Нийгмийг аюулаас хамгаалах яамны Цэргийн дээд сургууль” гэсэн нэрээр 1990 оны эхэн үеийг хүртэл үйл ажиллагаагаа явуулж ирсэн бөгөөд тухайн үеийн нийгмийн өөрчлөлтэй уялдан “Цагдаагийн дээд сургууль” ба “Хилийн цэргийн дээд сургууль” болон салж 2011 оныг хүртэл бие даасан байдлаар сургалтын үйл ажиллагааг явуулж ирсэн.

Аюулгүй байдлын хангах хэрэгцээ шаардлага Монгол Төрийн анхааралд байнга байсны нэг илрэл нь Монгол Улсын Засгийн газрын 2011 оны 7 дугаар сарын 06-ны өдрийн 229 дугаар тогтоолоор Хууль зүй, дотоод хэргийн салбарын боловсон хүчин бэлтгэх, давтан сургах тогтолцоог боловсронгуй болгох, эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлын уялдааг сайжруулах зорилгоор Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны (цаашид ХЗДХЯ гэх) харьяанд Цагдаагийн академи, Хилийн цэргийн дээд сургуулийг нэгтгэн Дотоод хэргийн их сургуулийг байгуулсан явдал гэж үзэж болно.

Өнөөдөр ДХИС нь Удирдлагын, Цагдаагийн, Хилийн албаны, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн, Онцгой байдлын, Ахлагчийн гэсэн бүрэлдэхүүний 6 сургууль, Ерөнхий эрдмийн 7 тэнхим, Гадаад хэлний төв, “Соёмбо” спорт хороо гэсэн бүтэцтэйгээр нийт 10 мэргэжлээр бакалаврын зэрэг олгох, 6 мэргэжлээр мэргэжлийн боловсрол олгох сургалтыг тус тус зохион байгуулж байна.

Улс орны аюулгүй байдлыг хангах алба, үйл ажиллагаа олон жилийн туршид Төрийн нууцад хамаарч байсан бөгөөд сургалтын онол, арга зүй ч мөн тэр хэмжээгээр хаалттай

байсан. Энэ нь өнгөрсөн зуунд манай улс социалист системийн хамтын нийгэмлэгт багтаж, тухайн үеийн Зөвлөлт Холбоот Улсын аюулгүй байдлыг хангах системг хуулбарлан хэрэглэж байсантай шууд холбоотой. Тодорхой хэмжээгээр хаалттай байсан ч тухайн цаг үеийн төгсөгчид офицер, мэргэжилтнүүд Монгол Улсын аюулаас хамгаалах, хууль сахиулах салбарын үйл ажиллагааг нэр төртэй хангаж ирсэн нь сургалтын агуулга, арга зүй нь тухайн цаг үеийнхээ нийгмийн хэрэгцээ шаардлагыг хангаж байжээ гэж үзэж болох юм.

Хүн төрөлхтний хөгжлийн чиг хандлагыг даган 1990-ээд оны эхэн үеэс ардчилсан эрх зүйт нийгмийг сонгон шинэ “Үндсэн хууль”-иараа баталгаажуулсан нь нийгмийн бүхий л салбарт эрс шинэчлэлт хийх суурийг тавьсан. Энэ нь Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлыг хангах салбарыг тойроогүй билээ.

Өнөөдөр Монгол Улсын дотоодын аюулгүй байдлыг хангах чиг үүрэг бүхий байгууллагуудын үйл ажиллагаа уг өөрчлөлттэй уялдан эрчимтэй хувьсан хөгжиж байна. Энэ нь ДХИС-ийн эрдэм шинжилгээ-сургалтын үйл ажиллагааг дэлхий дахины болон бүс нутгийн аюулгүй байдлыг хангах үзэл баримтлалд гарч буй хувьсал өөрчлөлттэй зохицуулан шинэчлэх шаардлага бий болж байгаа юм.

ДХИС-ийн сургалтыг эрдэм шинжилгээ-сургалтын тэргүүний чадавх бүхий их сургууль болгон хөгжүүлэх шаардлагыг **“ДХИС-ИЙН СУРГАЛТЫН НЭГДСЭН ТОГТОЛЦОО”** судалгааны ажлыг хэрэгжүүлэх замаар хангана гэж үзсэн болно.

“ДХИС-ийн сургалтын нэгдсэн тогтолцоо” судалгааны ажлыг дараах шатлал бүхий дэд хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх замаар хангана гэсэн таамаглал дэвшүүлээ: Үүнд:

1. “ДХИС-ийн эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлын инноваци” дэд хөтөлбөр,
2. “ДХИС-ийн сургалтын технологийн шинэчлэл” судалгааны дэд хөтөлбөр тус тус болно.

“ДХИС-ийн эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлын инноваци” дэд хөтөлбөр нь ХЗДХЯ-ны харьяа агентлагуудын өнөөгийн эрэлт хэрэгцээ, шаардлага, хэтийн хөгжлийн чиг хандлагатай нийцүүлэн, судалгаанд суурилан бүтээсэн мэдлэгийг Их сургуулийн хэмжээнд явагдаж байгаа бүх шатны сургалтын агуулгад нэвтрүүлэх зорилгоор Сургалтын бодлогын газар, Эрдэм шинжилгээний хүрээлэн, Доктор, магистрын сургалтын алба хамтарсан байдлаар хэрэгжүүлнэ.

“ДХИС-ийн сургалтын технологийн шинэчлэл” судалгааны дэд хөтөлбөрийг бүрэлдэхүүний сургуулиудын эрдэм шинжилгээ, сургалтын үйл ажиллагаа, эрдэмтэн багш нарын онол, заах арга зүй, мэдлэг боловсрол, ажлын туршлага дээр бий болсон ололт амжилт дээр суурилан, түүнийг хөгжүүлэн боловсронгуй болгох замаар сургалтын технологийн шинэчлэлтийг хийнэ. “Сургалтын технологи” хэмээх ойлголтыг ДХИС-ийн сургалтын үйл ажиллагааны онцлогт нийцүүлэн дараах байдлаар тодорхойлж болно.

Үүнд: “Төрийн тусгай албаны мэргэжлийн мэдлэг, дадлага, чадварыг олгох үйлийг зохион байгуулж, явуулах арга, хэлбэр, хэрэгслийг хамгийн оновчтой байдлаар ашиглах үйлдлийн эрэлт дарааллын зохистой хувилбар” болох юм.

“ДХИС-ийн сургалтын технологи” нь төрийн тусгай албаны мэргэжлийн мэдлэг олгох хичээлийн агуулга, стандарт, арга зүйн оновчтой хувилбар байна.

Сургалтын зорилгыг дараах нийтлэг гурван зорилтод хуваан авч үзэх хандлага байна. Үүнд:

1. Суралцагчийн оюуны чадавх, сэтгэлгээг хөгжүүлэх;
2. Ажил, албанд хэрэгцээтэй мэдлэг, дадал, чадварыг олгох;
3. Эрдэм шинжилгээ судалгааны арга зүйг эзэмшүүлэх тус тус болно.

Сургалтын үйл ажиллагааны үр дүн, түүнд өгөгдөж буй үнэлгээ нь сургалтын зорилгыг дахин тодорхойлох эргэх холбоотой байх ба манай сургуулийн сургалтын технологийн онцлог болно.

ДХИС-ийн сургалтын шинэчлэлтийн гол агуулга бол Төрийн тусгай албаны сургалтын технологи бүхий сургалтын шаталсан тогтолцоог бүрдүүлэхэд оршиж байгаа бөгөөд дараах бие даасан нэгж судалгааны ажлуудыг хийж гүйцэтгэснээр хангах юм.

Үүнд:

- Монгол Улсын болон олон улсын холбогдох эрх зүйн хэм хэмжээ, гадаад дотоодын ижил төстэй сургуулиудын ололт амжилт, туршлагын хүрээнд төрийн тусгай албаны мэргэжил олгох сургалтыг зохион байгуулах тогтолцоо, агуулга, арга зүй, чиг хандлагыг тодорхойлох;
- Төрийн тусгай албаны мэргэжлийн чиглэлээр төгссөн мэргэжилтний мэдлэг, чадвар, дадлагын шаардлагын өнөөдрийн төвшин, эрэлт хэрэгцээг тодорхойлох;
- Их сургуулийн багш, эрдэмтэд болон боловсон хүчин захиалагч байгууллагын холбогдох албан тушаалтнуудтай хамтарсан Төрийн тусгай албаны мэргэжлүүдийн стандарт, мэргэжилтний загвар, сургалтын төлөвлөгөөг боловсруулах тус тус болно.

Их сургуулиас Төрийн тусгай албаны хэрэгцээ шаардлагад тулгуурлан шинээр санал болгосон 27 мэргэжлийн чиглэлийг Боловсрол соёл, шинжлэх ухааны сайдын 2011 оны 12 дугаар сарын 07-ны 497 тоот тушаалаар баталгаажуулсан. Мөн сургуулийн эрдэмтэн, багш нарын хүчээр 2011-2012 оны хичээлийн жилд дээрх судалгааны ажлыг бүрэн хийж дууссан бөгөөд үр дүнд тулгуурлан сургалтын үйл ажиллагааны төвшинд хэрэгжүүлэхээр дараах асуудлуудыг төлөвлөж байна.

Үүнд:

Их сургууль нь Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны харьяа агентлаг, байгууллагуудын

боловсон хүчин бэлтгэх сургалтыг “Хууль зүй”, “Цэргийн ухаан”, “Хил судлал”-ын шинжлэх ухааны болон “Шүүхийн шинжилгээ зүй”, “Гамшиг судлал”, “Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэл судлал”, “Цагдаа судлал”-ын онол, зарчим, зүй тогтлын хүрээнд ялгамжтай зохион байгуулах шаардлагыг дараах нөхцөл байдал бүрдүүлж байна.

Үүнд:

- Цагдаа, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх, Шүүх шинжилгээний, Онцгой байдлын байгууллагын сургалт нь “Хууль зүйн шинжлэх ухаан”-нд, Хилийн ба дотоод цэргийн сургалт нь “Цэргийн шинжлэх ухаан”-ны харьяалалд тус тус хамаарч ирсэн уламжлалтай;

- Боловсон хүчин захиалагч байгууллагуудын харилцан адилгүй чиг үүрэгтэй уялдуулан Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайдын 2011 оны 12 дугаар сарын 07-ны 497 дугаар тушаалаар “Шүүхийн шинжилгээ зүй”, “Гамшиг судлал”, “Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэл судлал”, “Цагдаа судлал”-ын докторын зэргийн боловсролын мэргэжлийн индекс олгосон.

Их сургуулийн мэргэжил олгох, давтан, мэргэшүүлэх боловсролын зэрэг дээшлүүлэх сургалтад шинжлэх ухааны цогц мэдлэг олгох уламжлалт “Академик” ба амьдралд хэрэгжих хэрэгцээт мэдлэг, чадамж олгох “Прагматик” сургалтын чиг хандлагын зохистой харьцааг тодорхойлж сургалтын технологид нэвтрүүлэх шаардлага дараах байдлаар илэрч байна.

Үүнд:

- Төрийн тусгай албаны шаардлага тасралтгүй хувьсаж байдаг нь сургалтын технологи болон төгсөгчдийн эзэмших мэдлэг, чадварын агуулгад нөлөөлдөг;

- Мэргэжлийн боловсрол олгох сургалтын онолын мэдлэг олгох сургалтыг 30%, дадлагын сургалтыг 70% байхаар Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын газраас тогтоосон;

- Монгол Улсын бүрэн дүнд боловсролын сургалтад Кембрижийн сургалтын хөтөлбөрийг нэвтрүүлэхээр Боловсрол соёл, шинжлэх ухааны яамнаас шийдвэрлэсэн;

- “Үйл ажиллагааны хэтийн төлөвлөгөө” баримт бичигт “Агентлаг, байгууллагуудын удирдах ажилтныг бэлтгэх академик сургалт явуулах” гэж сургалтын чиг хандлагыг тодорхойлсон тус тус болно.

Төрийн тусгай албаны хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн Их сургуулийн мэргэжил олгох сургалтыг агуулгын залгамж бүхий дараах хэлбэрээр шатлан эзэмшүүлэх боломжтой.

Үүнд:

- Бүрэн дунд боловсролын сургуулиудыг түшиглэсэн “Нийгмийн ухаан”-ы гүнзгийрүүлсэн сургалтыг “Ахлах сургууль”-ийн хугацаанд;

- Ахлагчийн сургуульд “Мэргэжлийн боловсрол” олгох үндсэн сургалтыг 10 сарын

хугацаагаар /захиалагч байгууллагын эрэлт хэрэгцээнд нийцүүлэн богино хугацааны сургалт/;

- Бакалаврын зэрэг олгох сургалтыг суурь мэргэжлүүдээр 2 жил, мэргэшүүлэх мэргэжлийн чиглэлээр үргэлжлүүлэн 2 жилээр шатлан нийт 4 жилийн хугацаагаар;
- Удирдлагын сургуулиар магистрын боловсролын төвшний мэргэжил олгох сургалтыг 2 жилийн хугацаагаар тус тус зохион байгуулна.

Их сургууль нь өөрийн сургалтын агуулгаа Монгол Улсын дотоодын аюулгүй байдлыг хангах бодлого, орчин, нөлөөлөх хүчин зүйлсийн хүрээнд судалгаанд суурилан бий болгох онцлогтой байна. Энэ нь суралцагсад мэдлэг, чадвар эзэмшүүлэх арга зүй, хэлбэр, хэрэглэгдэхүүн, үнэлгээний цогц системтай байх шаардлагыг бий болгож байна. Дээрх шаардлагыг хангах арга замыг Төрийн тусгай албаны мэргэжил олгох сургалтын онцлогт нийцсэн сургалтын технологитой байх гэж үзэж байгаа бөгөөд мэргэжил олгох шаталсан сургалттай уялдсан харилцан хамаарал бүхий дараах 3 хэсгээр тодорхойлогдоно.

Үүнд:

- Бүрэнд дунд боловсролын сургуульд нийгмийн ухааны гүнзгийрүүлсэн мэдлэг олгох, бие бялдар болон албанд ажиллах хүсэл, сонирхлыг хөгжүүлэх;
- Төрийн тусгай албаны шаардлагад нийцсэн мэргэжлийн мэдлэг чадварыг эзэмшүүлэх;
- Төгсөгчдийг томилгоот албан тушаалд дадлагажих, дасан зохицох, эзэмшсэн мэдлэгээ хэрэглээ болгоход дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэгдсэн үйл ажиллагааны технологи тус тус болно.

Судалгааны ажлын явц, үйл ажиллагааны үр дүнд:

- ДХИС-ийн сургалтын үзэл баримтлал;
- Сургалтын шаталсан тогтолцооны загвар;
- Мэргэжлийн стандарт;
- Мэргэжилтний загвар;
- Сургалтын төлөвлөгөө, түүний задаргаа шинэчлэгдэн бий болсон нь

Сургалтын Нэгдсэн Тогтолцоо судалгааны ажлын хүрээнд “ДХИС-ийн сургалтын технологийн шинэчлэл” дэд хөтөлбөрийн хэрэгжилт 50%-тай, “ДХИС-ийн эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлын инноваци” дэд хөтөлбөр эхлэлийн төдий байна. Их сургуулийн үйл ажиллагааны үр дүнгийн илрэл 4 жилийн давтамжтайгаар байдаг гэж үзвэл 2015-2016 оны хичээлийн жилд судалгааны ажлын эхний үр дүнгүүд гарч эхэлнэ.

Судалгааны ажлын эцсийн үр дүн нь Төрийн тусгай албаны өндөр боловсрол, цогц чадамж бүхий мэргэжилтэн бэлтгэгдэн гарснаар хангагдах болно.